

Kuopion kulttuuripalvelukeskus

Kuopion Kulttuuripolku
YMPÄRISTÖPOLKU

RYTKYN KOULUN KULTTUURIYMPÄRISTÖPOLKU

Minna Halonen

Sisällys

1. OPETTAJALLE	3-4
2. RYTKYN KULTTUURIYMPÄRISTÖ	5
2.1 Historiaa ja kuvailua	6-9
2.2 Sanasto ja hakusanoja	10-12
3. ASTU KULTTUURIPOLULLE	12
3.1 Valmistele ja käytä aisteja	12-13
4. AJAN KERROKSET	14
4.1 Taustoita	14-17
4.2 Tunnista muutokset	18
5. ARKKITEHTONINEN TILA	19
5.1 Lue ja tallenna ympäristöäsi	19-21
5.2 Tehtävä rakennustutkijana	22
6. MATERIAALIMAAILMA	23
6.1 Huomaa yksityiskohdat ja esteettisyys	23
7. TEE KOHDE TUTUKSI	24
7.1 Arvosta ympäristöäsi	24
7.2 Valmista kokonaiselämys	24

8. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	25
9. LIITE	26

1. Opettajalle

Ympäristöpolun kulttuuriympäristö-kokonaisuus voidaan sisällyttää 5. lk:n historian, maantiedon, äidinkielen, matematiikan ja kuvataiteen opetukseen. Kulttuuriympäristö-kokonaisuuden tavoitteena on tarkastella omaa lähiympäristöä itse havainnoiden, tutkien ja kokeillen kokonaisvaltaisesti eri lähtökohdista eri oppiaineissa.

Ympäristöpolku-materiaalia voidaan hyödyntää myös muilla luokka-asteilla sitä soveltaen ja muunnellen.

SISÄLTÖ:

- kotiseudun ja oman elinympäristön historia
- muistelujen, kirjoitusten, kuvien ja rakennetun ympäristön merkityksien tulkitseminen
- kulttuuriympäristö-käsitteeseen tutustuminen oman toiminnan kautta
- ympäristön muutosten huomioiminen
- tekstin tuottaminen, suullinen ilmaisu
- kuvataiteessa erilaisten materiaalien yhdistäminen, kierrätysmateriaalit
- karttojen tulkitseminen
- geometria, arviointi

LISÄARVO OPETUKSELLE

Lähiympäristö tarkoittaa sitä aluetta, jossa ihminen liikkuu ja elää päivittäin. Se muuttuu ihmiselle ajan myötä niin itsestään selväksi, ettei sen erityispiirteitä enää erota. Rakennettu ympäristö on pitkäikäistä ja se on näkyvä osa koko kulttuuriperintöä. Kulttuuriympäristössä näkyy ajallinen kerroksellisuus aikaan sidottuine arvoineen ja tuon ajallisen jatkumon ymmärtäminen auttaa meitä näkemään itsemme osana suurta kulttuuriperintöä.

Lähiympäristön tunteminen lisää turvallisuuden ja tuttuuden tunnetta sekä kasvattaa yhteenkuuluvuutta ihmisen ja ympäristön välillä. Yhteenkuuluvuus lisää vastuullisuutta ja halua huolehtia yhteisestä ympäristöstä. Kotiseutu näyttäytyy arvokkaana ja tärkeänä paikkana ja asiana ihmisen elämässä.

Ympäristöpolun havainnointi- ja tutkimistehtävillä pyritään lisäämään oppilaiden kykyä nähdä ja katsoa omaa lähiympäristöään ja sen erityispiirteitä sekä hahmottaa ympäristön ajallinen kerroksellisuus. ”Täällä on asunut ihmisiä myös ennen minua.” Tavoitteena on kasvattaa oppilaiden arvostusta lähiympäristöään kohtaan ja tukea vuorovaikutussuhteen syntymistä oppilaan ja ympäristön välille.

TEHTÄVÄT

Opettaja voi valikoida tehtävistä omalle luokalleen sopivimmat ja yhdistellä niitä myös muuhun opetukseen. Oppilaita kannustetaan omaan havainnointiin, pohdiske- luun, tutkimiseen ja kriittiseen ajatteluun. Oikeaa tai väärää ajatusta, vastausta tai tuotosta ei ole!

Kulttuuriympäristön käsittely kannattaa aloittaa virittäytymistehtävien avulla, jotka johdattelevat oppilaat aihealueeseen. Niissä tarkastellaan kulttuuriympäristöä aistien ja tunteiden avulla. Virittäytymistehtävät herkistävät ja motivoivat sekä oppilaat että opettajan uuteen asiaan. Niiden tavoitteena on antaa käsiteltävästä aiheesta omakohtainen tunnekokemus ja elämys ja tukea tiedon omaksumista. Aisti- ja tunnetehtävät helpottavat ympäristön arviointia, jäsentämistä ja niiden avulla voidaan kokea tuttu ympäristö uudella tavalla.

Rakentelu- ja suunnittelutehtävät sekä karttatehtävät kehittävät ja tukevat oppilaan avaruudellista hahmottamista. Hahmottaminen myös auttaa oivaltamaan ympäristön ja ihmisen mittasuhteita. Rakennuksen tutkiminen auttaa kiinnittämään huomiota rakennettuun ympäristöön yleisesti ja tulkitsemaan siihen liittyviä merkityksiä.

Tehtävät, jotka liittyvät olemassa olevien asioiden arvioimiseen, kritiikkiin ja uusien ehdotusten suunnitteluun kehittävät oppilaan kykyä vaikuttaa omaan ympäristöönsä. Oppilaalla on mahdollisuus arvioida ja arvottaa ympäristöään ja näin jättää oma jälkensä kulttuuriympäristöön seuraavien sukupolvien arvioitavaksi.

Elämyksellistä polkua omaan kulttuuriympäristöön!

2. Rytkyn kulttuuriympäristö

2.1 HISTORIAA JA KUVAILUA

Länsirannan kylien Rytkyn, Haminalahden ja Kaislastenlahden alueilla oli jo tuhansia vuosia sitten vuoden pyyntikiertoon liittyvää tilapäistä asutusta. Pohjois-Savon metsissä liikkui ensin lappalaisia ja erämiehiä. Metsästys ja kalastus olivat tärkeät elinkeinot eräkaudella. Kiinteämpi asutus syntyi eräsijojen myötä ensin suojaisiin ja kalaisiin lahtiin. Rytky-järvi oli todennäköisesti muinaisen Suur-Saimaan aikaan (n. 6000 - 4000 vuotta sitten) suojaisa lahti, joka maan kohoamisen ja vesistön muutosten myötä jäi syväksi järveksi.

Haminalahden tienoilla oli 1400-luvun lopulla kaksi eräsijaa, jotka kuuluivat Rantasalmen ja Joroisten taloille. 1500-luvulla eräsijoille syntyi jo uudisasutusta. Paikoilleen asettuneet erämiehet rakensivat seudulle ”uudistalot”. Vesireitti oli tuolloin vilkas kulkuväylä länsirannan kylien välillä. Haminalahdessa oli mahdollinen kaupankäyntipaikka ja ”satama”, tähän viittaa nimi Hamina. Nimet Rytky ja Haminalahti olivat jo käytössä, vaikka kyliä ne eivät vielä olleet. Eräkauden lopulla kalastus oli tärkeä elinkeino. Myös pikkuhiljaa heinän korjuu ja kaskenpoltto yleistyivät. Pohjois-Savon parhaat kaskimaat olivat Rytkyn ja Haminalahden mäkien rinteillä. Sanotaan, että maaperän laatu oli mäkisillä rinteillä parempi ja sopiva kaskiviljelyyn, koska ylärinteet eivät olleet jääkauden jälkeisten muinaisten järvivesien huuhtomia. Rytkyn alueella suosittua kaskimaata oli Rytky- ja Rääpysrytky-järven välisellä kannaksella mm. Poikkimäellä.

Vuoden 1664 maakirjassa (verollepanon ensimmäinen säilynyt asiakirja) mainitaan Rytkyllä olleen kaksi taloa. Rytky kuului Haminalahden kylään ja jakokuntaan (verotuskuntaan). Molemmat Rytkyn talot olivat maakirjan mukaan nimeltään Heiskasia. 1600-luvun lopulla asuinpaikat seudulla saivat kyläluonteensa. Talot numeroitiin kylien mukaan, jotta niitä voitiin tunnistaa ja verottaa. Uudistiloilla perheet aloittivat peltoviljelyn (kaskeamalla) ja karjan kasvatuksen pääosin 1700-luvulla. 1700-luvulla Rytkylle tuli Mömmöjen suku. Rytkylle muodostettiin kaksi kantatila: Vanha-Korhola ja Suur-Mömmölä. Tilojen ympäristöön, metsiin ja erämaiden reunamille, syntyi pieniä torppia. Maanviljelyssä ja karjanhoidossa seudun edelläkävijänä oli Haminalahden Hovi. Kartanon esimerkkiä seurattiin laajalti. Rytkylle ei kuitenkaan raivattu laajoja peltoaukeita viljelyyn. Sen sijaan metsätalouden merkitys kasvoi 1800-luvun lopulla ja maata siirtyi puutavarayhtiöiden hallintaan. Tähän vaikuttivat mm. Syvänniemen ja Suovun puutavarateollisuus. Rytkyllä korostui metsätalouden merkitys ja käsityöläisyys, jotka antoivat kylälle sen ominaispiirteet. Seudulla tehtiin viimeiset kaskeamiset 1900-luvun alkupuolella.

Vesistö - Pohjois-Kallavesi - tarjosi puutavarateollisuuden tuotteille, mutta myös talojen asukkaille sekä maatalouden tuotteille hyvän kuljetusväylän Kuopioon ja kauemmaksikin eteläiselle Saimaalle. 1800-luvulla perustettiin useita laivavarustamoita höyrylaivaliikenteen avaamiseksi. Höyrylaivat yleistyivät 1880-luvulla. 1900-luvun alkupuoli oli höyrylaivojen kulta-aikaa. Rytkyn kylältä matkattiin höyrylaivoilla Kuopioon Anttilan rannasta. Höyrylaivojen käyttö loppui toisen maailmansodan jälkeen ja autoliikenne yleistyi 1950-luvulta alkaen.

2. Rytken kulttuuriympäristö

Alueen päätiestö muodostui alkujaan: Haminalahden pohjukasta Rytkyyn, Haminalahdesta länsirannan kyliin ja Ryt kyltä Penkereen tilan sivuitse Kaislastenlahteen. Vanha Karttulan tie kulki ensin polku- ja myöhemmin 1800-luvulla kärrytielinjana Haminalahden kohdalla mutkitellen ja Ryt kyssä harjuja myöten. Tietä kuljettiin jalan ja hevosella. 1800-luvun lopulla vanha väylä korjattiin leventämällä sitä erityisesti Haminalahden kestikievarin kohdalla. Karttulan tietä uudistettiin seuraavan kerran vasta 1950-luvun lopulla, jolloin mutkia oikaistiin ja tie päällystettiin asfaltilla. Auto liikenne vaati teiden oikaisua ja päällystämistä. Haminalahden rantatie on uudistettu viimeksi 1990-luvun alussa.

Kylien sivistystoimesta vastasi alkujaan kirkko, joka järjesti lukkari- ja kiertokouluja. 1800-luvun lopulla kehittyi Suomessa kansakoululaitos ja 1900-luvun vaihteessa erilaiset kansansivistys- ja -kulttuurityötä tekevät seurat, yhdistykset ja kansanliikkeet, kuten nuorisoseura. Kansakoulu ja seurantalo olivat kylän tärkeimmät ajan julkiset rakennukset myös Ryt kyn kylällä.

Vanha tielinja Ryt kyltä Kaislastenlahteen kulki Penkereen tilan kautta ja myllyn sivuitse mutkitellen sekä maastonmuotoja seuraten.

Näkymä Oinosenmäeltä itään. Keskellä kuvaa on Ryt ky-järvi ja Penkereen tila. Oinosenmäellä sijaitsee säätutka. Mäen laella puustoa on kaadettu.

2. Rytken kulttuuriympäristö

Kulttuuripolun miljöössä kylän yhteistä historiaa on nähtävissä erityisesti kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa nuorisoseurantalolla ja Rytken vanhan tullimyllyn ympäristössä. Paikallisesti arvokkaita kohteita, jotka kertovat alueen mäkiasutuksesta ovat Poikkimäen ja Penkereen maatilat; talouskeskukset, kuten nykyään sanotaan. Näissä kohteissa nähdään, kuinka perinnerakennukset rakennettiin aikanaan luonnonmuovaamiin parhaisiin maisemiin ja viljelyn kannalta suotuisaan maastoon.

Kulttuuripolulla voidaan tunnistaa myös sodan jälkeisen jälleenrakennuskauden ominaispiirteet ja rakennusperinteen 1950 -60-luvulta erityisesti Rytken koulurakennuksessa. Kylän uudempaa arkkitehtuuria edustavat Rytken leirikeskuksen rakennukset. 1960-luvun muutokset maaltapako kaupunkieihin ja peltöjen paketoiminen eivät autioittaneet Rytken kylää. Kuopion kaupungin läheisyys on vaikuttanut siihen, että Rytkenläiset löysivät kaupungista työpaikkoja ja toisaalta kaupunkilaiset ovat löytäneet asumaan Rytken maaseudun rauhaan. Täydennysrakentamisen myötä kylälle on rakennettu uusia omakoti- ja pientaloja 1970-luvulta alkaen. Kun vanhat tilat maatarakennuksineen sijaitsivat mäkien laella ja loivilla rinteillä maiseman keskipisteessä, uudet pientalot sijaitsivat usein peltöjen reunamilla tai kyläteiden varressa notkelmissa ja metsän keskellä.

Kaislastenlahden tien varressa Penkereen tilaa mäellä ympäröi peltoaukeat. Pihapiirin korkeat puut ja puukujat kertovat vanhasta asuinpaikasta.

Karttulan tien varressa Poikkimäen tilalla mäellä avautuu peltomaisema. Pihapiiriin johtaa puukuja ja sitä reunustaa pensasaidat. Pää- ja piha-rakennukset ovat maiseman huomiokohde.

2. Rytken kulttuuriympäristö

Länsi-Kuopion nuorisoseurantalo ja entinen suojeluskuntatalo rakennettiin vuonna 1932. Aluksi talo oli suojeluskuntatalona aina 1940-luvun puoli-väliin. Sen jälkeen talo on ollut nuorisoseuran käytössä. Taloa on korjattu vuonna 1962 ja jatkettu 1980-luvulla. Rakennus edustaa perinteistä seurantalo- ja hirsiarkkitehtuuria. Rakennustyöt tehtiin talkoilla ja lahjoitusvaroin yhdistysten kesken. Rakennus on keskeisellä ja kauniilla paikalla tien läheisyydessä.

Rytken tullimylly sai myllyoikeudet vuonna 1862. Mylly on hirsirunkoinen ja alkujaan se oli vuoraamaton. Myllyn pääovi oli päädyssä. 1950-luvun vaihteessa rakennettiin toinen sisäänkäynti ja jatkettiin kattolapetta. Myllyssä on kaksi kerrosta ja kolme tasoa. Sen kivijalka on tehty järeästä lohkokivistä. Hirsinurkat on kote-loitu. Ikkunoiden kehyslautoja on uusittu eri vuosikymmenillä. Myllyssä on säilynyt vanhoja rakennusosia 1800-luvulta, mutta myös uusittuja osia ja myllytekniikkaa 1940- ja 60-luvulta.

Rytken koulu (Penkereen ala-aste) rakennettiin 1950-luvulla ja valmistui vuonna 1954. Rakennus sijaitsee Karttulan tien läheisyydessä ja on näkynyt tielle. Näkymät tieltä koululle estää nyt puusto. Rakennus edustaa aikansa tyyppipiirustusten mukaista kivikoulua. Sen suunnittelussa korostettiin 1950-luvun rakennustavan mukaan käytännöllisyyttä, valoisuutta ja avaria tiloja. Ajalle tyypillisiä materiaaleja julkisivussa ovat roiskerappaus ja liuskekivet.

Rytken leirikeskus, Kuopion maaseurakunnan leirikeskus, rakennettiin Penkereen tilan maille Rytkenjärven läheisyyteen vuosina 1967 - 1968. Vanhimpia majoitusrakennuksia on korjattu 2000-luvun alussa. Piha-alueita istutuksineen ja käytävineen on uusittu hiljattain. Rytkenjärvestä laskeva joki alkaa leirikeskuksen ja Penkereen tilakeskuksen rajalta ja laskee alas myllypadolle. Mylly, myllylampi, -pato ja -tupa ovat leirikeskuksen maalla.

2. Rytken kulttuuriympäristö

2.2 SANASTO JA HAKUSANOJA

ARKKITEHTUURI, RAKENNUSTAIDE

tilan, muotojen, värien, materiaalien ja massan taidetta, käytännössä jokin rakentamisesta syntynyt rakennus, joka edustaa tiettyä tyyliä tai rakennusperinnettä, sitä voi tutkia, aistia ja kokea.

ARVOKAS/MERKITTÄVÄ KULTTUURIHISTORIALLINEN KOHDE

kulttuuriympäristössä tutkittu (inventoitu), suojeltu ja hoidettu kohde, joka on luokiteltu valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti arvokkaaksi. Kohteen tyypillisyyttä, ikää, harvinaisuutta, kerroksisuutta, kertovuutta ja omaleimaisuutta arvostetaan.

AUMAKATTO

katon malli, jossa myös katon päädyissä on viettävät lappeet

ERÄSIJA

eräkaudella kylien ja talojen usein kaukaiset erämaat olivat eränkäynnin reviiriä; reviirin merkkeinä olivat tilapäisasumukset ”eräsijat” esim. maasaunat ja kodat; eräsijan reviirillä oli lisäksi rajakiviä, pilkkoja puissa, pyyntikuoppia ja muita ansoja omistuksen merkkeinä.

ESIHISTORIA

Suomessa 8400 eaa. -1300 jaa. on aika, jolta ei ole kirjallista lähdemateriaalia: kivi-, pronssi- ja rautakausi.

HISTORIALLINEN AIKA JA UUSI AIKA

aika, jolta Suomessa on kirjallista lähdemateriaalia; keskiaika 1200 - 1520 -lukuilla;

Uuden ajan murros renessanssi, uskonpuhdistuksen ja valistuksen aika; Ranskan vallankumouksen ja vapauden aatteen vaikutukset 1700-luvun lopulla.

KASKI JA KASKIVILJELY

ennen peltoviljelyä vallalla ollut maanviljelytekniikka, jota käytettiin metsäisillä alueilla; kaskettaessa metsämaan puut hakataan ja poltetaan jolloin puuston luovuttama tuhka lannoittaa maaperää ja maaperän ravinteet muuttuvat viljelyyn sopiviksi; Pohjois-Savossa on kaskettu vielä paikoin 1900-luvun alussa.

HISTORIALLINEN KERROKSISUUS

Alueen tai kohteen ominaispiirteet, eri aikakausien rakenteita, materiaaleja, tyylipiirteitä jotka ilmentävät rakentamisen ja käytön historiaa (jatkuvuutta); arvoperuste, jolla osoitetaan kohteen omaavan useita historiallisia kerroksia – ihmisen jättämiä jälkiä, joita voidaan tutkia sekä tallentaa.

KULTTUURIPERINTÖ

ympäristöstä löytyvät inhimillisen toiminnan jäljet, sisältää tietoa ihmisten elämästä ja toimista sekä taitojen kehityksestä. Perintö voi olla käsitteellistä, kuten uskomus, arvo tai toimintatapa.

KULTTUURIYMPÄRISTÖ

ihmisen muokkaama ympäristö, muinaisjäännökset, rakennukset, tiet, puistot ja maatalousmaisema (viljely ja perinnemaisema).

2. Rytken kulttuuriympäristö

KULTTUURIHISTORIAALLINEN INVENTOINTI

on järjestelmällistä tiedon hankintaa ja tallentamista: maisemasta, rakennetusta ympäristöstä, muinaisjäännöksistä ja biologisesta kulttuuriperinnöstä. Hyvin tehty inventointi tiivistää tarkastellun kohteen kulttuurihistorialliset ominaispiirteet ja merkityksen sekä antaa tietoa ympäristön hoidosta ja suojelusta paikallisille asukkaille.

MUINAISESINE

yli 100 vuotta vanha esine, jonka omistajaa ei tunneta ja joka on yhteistä kulttuuriomaisuutta, löytöpaikka tulee ilmoittaa maakuntamuseoon tai Museovirastoon.

MUINAISJÄÄNNÖS

ympäristössä säilyneitä ihmistoiminnan jälkiä 10 000 vuoden ajalta; asuinpaikkoja, tulisihoja, hautoja ja kalmistoja, uhri- ja rituaalipaikkoja, kalliomaalauksia, linnoitusrakenteita, pako- ja turvapaikkoja.

RAKENNETTU YMPÄRISTÖ JA RAKENNUSPERINTÖ

rakennukset, rakennelmat, pihapiirit, puistot, kadut, sillat, tiet, kanavat ja ihmisen rakentamat merkit ympäristössä eri aikakausilta.

RAKENNUSTUTKIJA

museon palveluksessa työskentelevä rakennusperintöasioiden asiantuntija, jonka tehtäviin kuuluu mm. ympäristössä tehtävän rakennustutkimuksen järjestäminen.

RAKENNUSHISTORIA

historia rakennuksissa on ihmisten asumisen ja elämisen jälkiä, aikaa, perinteitä, kertomuksia, tietoa ja tunnelmia, jäljet näkyvät mm. materiaaleissa, muodoissa ja historia rakennuksissa on ihmisten asumisen ja elämisen jälkiä, aikaa, perinteitä, kertomuksia, tietoa ja tunnelmia, jäljet näkyvät mm. materiaaleissa, muodoissa ja rakenteissa.

TORPPA

tarkoittaa alkuaan metsämaalle perustettua uudisasutusta ja myöhemmin maanviljelyä varten vuokralle annettua maatilan aluetta. Vuokran torpparit maksoivat päivätöinä eli taksvärkinä vuokraisännälle.

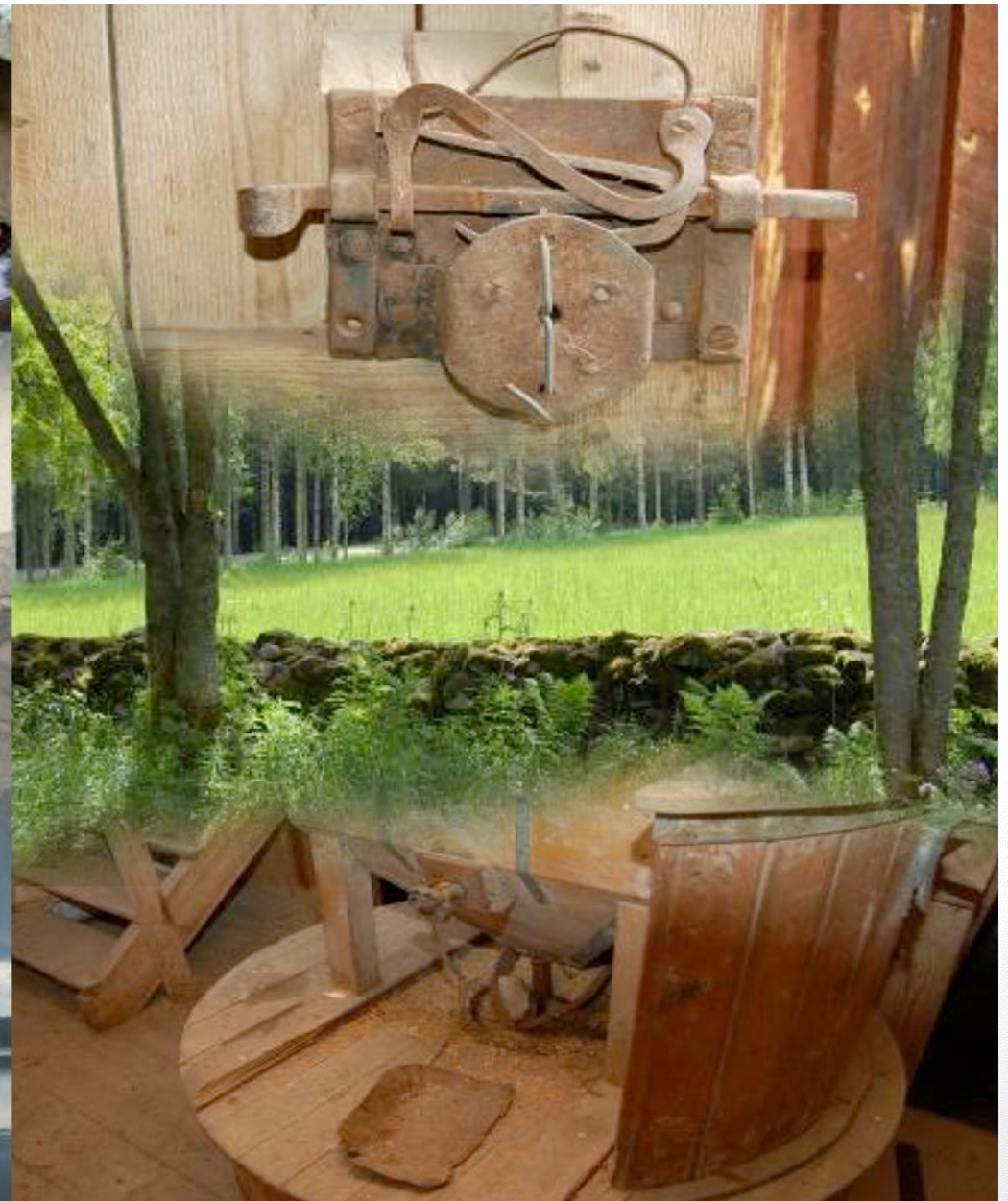
3. Astu kulttuuripolulle

Tähän osioon kuuluvat valmistelevat työt: karttaesitykset, historiatiedot, kokemukset ja elämykset ympäristössä. Elämykset syntyvät aistien välityksellä. Kulttuuripolulla tutkittavien kohteiden avulla on tavoite ymmärtää ympäristökokonaisuuden monimuotoisuus, arvot ja kerroksisuus. Yhden osatekijän muutos ympäristössä vaikuttaa aina kokonaisuuteen. Voitte pohtia, miten maisemaan tai pihapiiriin vaikuttajaa esim. kyläkoulun sulkeminen?

3.1 VALMISTELE JA KÄYTÄ AISTEJA

1. Miltä historia tuntuu, näkyy tai kuuluu? Käykää kävelyretkellä koulun pihapiirissä, seurantalonsa ja myllyn ympäristössä. Käyttäkää eri aisteja vuoronperään. Etsikää erilaisia ulko- ja sisätiloja:
 - Tarkkaile, miten kuljet jyrkät tai loivat rappuset, mihin koulunpihalla syntyy jonoa, kuuluuko ulkona tai sisällä liikenteen ääniä, missä tuntee tuulen, miltä tuntuu piilossa tai pimeässä huoneessa, miten kauas näet järven lähellä, kuuletko veden äänen, missä viihdyt koulun pihalla tai missä on pelottavaa kulkea?
2. Piirtäkää kartta kulttuuripolusta. Käytä apuna maastokarttaa tai netistä saatavaa karttaa. Voit kuvitella lentäväsi lintuna Rytkyn kulttuuripolun yllä. Tee ilmakuva lintuperspektiivistä ja rajaa alue. Arvioi rakennusten ja muiden maastoelementtien välisiä etäisyyksiä karttaasi.
 - Miltä kylän rakennukset, metsät, puukujat, tiet ja pellot näyttävät ilmasta?
 - Mieti, mitä kohteita valitset karttaan ja miksi haluat ne esille? Kohteet voivat olla erilaisia rakennuksia, rakennelmia, leikki- tai tapahtumapaikkoja (maja, kauppa, uimaranta tai luontopolku).
 - Millaisia kohteita haluaisit esitellä kauempaa tulleille vieraillesi ja ystävillesi? Merkitse mieluisat kohteet karttaan jollain sopivalla merkillä.
3. Käytä aistimuistia ja mielikuvitusta.
 - Kerro, miltä tuntuvat, tuoksuvat ja kuulostavat kuvissa olevat kulttuuripolun elämykset? Kuvaailkaa, mistä ne löytyvät?

3. Astu kulttuuripolulle

4. Ajan kerrokset

Seuraavaksi taustoitetaan kulttuuripolun kohteita ja opitaan tunnistamaan muutoksia ympäristössä. Rakennuksissa ja rakennelmissa on historian jälkien kerroksia. Ne ovat kuin ”johtolankoja”, joita tutkimalla voidaan erottaa eri-ikäisiä materiaaleja, tyylejä, tiloja, toimintoja, taitoja, perinteitä, käyttötapoja jne. Voitte pohtia, miten vanhaan perinnerakennukseen vaikuttaa sen korjaaminen uusien materiaalein? Kohteiden tutkiminen on yllättävää ja jännittävää salapoliisityötä.

4.1 TAUSTOITA

MAANTIEDON JA BIOLOGIAN TEHTÄVÄ

1. Piirtäkää Rytkyn kylän kulttuuriympäristön maiseman profiili voimapaperille tai isolle kartongille maastonmuotojen mukaan (mäet, puusto, vesistö). Taustatiedon lähteinä voivat olla verkkosivut, oppitunnin aineisto ja paikallishistoriikit kuvauksineen.
 - Kuvatkaa piirustukseen kulttuuriympäristön osatekijät: mahdolliset arkeologiset muinaisjäännökset, luonnon-, viljely- ja perinnemaisema sekä rakennettu ympäristö.
 - Kuvatkaa metsää, peltoja, rakennuksia ja maamerkkejä. Arvioikaa korkeuseroja.
 - Päätelkää, missä kulkivat Rytkyn seudun entisajan kesä- ja talvitiet ja millaisessa maastossa - metsäpolkuja, kannaksia, laaksoja, järven jäätä, suota ja jokia pitkin tai mäkien sivuitse? Verratkaa näitä kulkuväyliä nykyajan tiestöön kartalla.
2. Mistä kylällä löydät puukujanteita tai yksittäisiä puita maamerkkeinä?
 - Mitä puulajeja löydät koulun pihapiiristä?
 - Mikä tarkoitus on näyttävillä puukujanteilla ja yksittäispuilla: ohjata katsetta tai kulkua, somistaa ympäristöä, kertoa paikan ikä tai luonne?

MATEMATIIKAN JA HISTORIAN TEHTÄVÄ

1. Miten esitätte kulttuuripolun historian kerrokset?
 - Piirtäkää ja värittäkää yhdessä ”kylän aikajana” tärkeimmistä historian ja rakennusten vaiheista rullapaperille (voimapaperia). Käyttäkää janalla kuvia ja kirjoittakaa lyhyt esittely. Ottakaa janalle mukaan: esihistorialliset elementit esim. Rytky-järven synty, historiallinen aika ja kylän pysyvä asutus, vanhimmat kantatilat, 1800-luvun tullimylly, 1900-luvun Penkereen vanha- ja uusi koulu, seuratalo ja arjen historiaan liittyviä uudempia rakennuksia kuten oma koti (kysy vanhemmilta kodin rakennusvuosi).
 - Laskekaa aikajanalta, kuinka vanha on kylän asutus, jokin tila tai rakennus?
2. Arvioikaa Rytky-järveä kiertävän kulttuuripolun kokonaispituus ja kohteiden väliset etäisyydet (metreinä tai kilometreinä).
 - Maastossa retkellä voitte arvioida silmämääräisesti etäisyyden leirikeskuksen rannalta vastarannalla näkyvälle Pirttilän tilalle. Tarkistakaa matka koulussa kartalta mittakaavan avulla.
3. Käytä vanhaa tilavuusmittaa. 1800-luvulla Rytkyn myllyllä arvioitiin jauhettavan 250 tynnyriä viljaa vuodessa, joka tuli Rytkyn taloista ja torpista. Kuinka monta litraa jauhoa saatiin vuodessa? 1 tynnyri = 146,5 l (voit pyöristää desimaaliluvun)
4. Rytkyn koulussa tehtiin 1900-luvun alussa yleisesti keitto- ja velliruokia. Kauravelliä keitettiin 5 litran kattilassa. Oppilaan annos oli n. 2 dl velliä. Kuinka monta annosta velliä keittolan isosta kattilasta saatiin?
 - Jos opettaja otti velliä 4 dl, kuinka monelle oppilaalle velliä vielä riitti? Muodosta laskutehtävä ja ratkaise.

4. Ajan kerrokset

HISTORIAN JA ÄIDINKIELEN TEHTÄVÄ

1. Valitse sinulle tuttu ja mieluinen paikannimi Rytkyllä.

- Onko nimi uusi vai vanha? Liittyykö se luonnonilmiöön, henkilöön, sukuun, paikan asuttamiseen, eläimiin tai merkkitapahtumiin? Rytky nimeen liittyy suku Rytkö, Rytkönen. ”Rytkö by” ja Rytky esiintyvät kylän niminä 1600-luvun maanmittauspöytäkirjoissa. Rääpysrytky-järven nimi taas viittaa muikkuun; rääpys on karjalainen nimi muikulle.

Pohjois-Savon asuttamisen kärkijoukkoina olivat rautakaudella Muinais-Karjalan väki. Tältä ajalta ovat jo peräisin karjalaisen kielialueen ja ns. kalevalaisen suullisen perinteen mukaiset nimet Pohjois-Savossa.

- Kirjoita mitä valitsemasi paikannimi kertoo sinulle? Hanki tietoa kirjoista (kylähistoria), verkkosivuilta tai vanhempia ja isovanhempia haastatteleamalla.

2. Kirjoita aiheesta ”aikamatka Penkereen vanhalle kansakoululle”. Käytä hyväksesi tositietoa, tarinoita ja mielikuvitusta.

- Miten koulupäivä sujui sata vuotta sitten, millaiselta kouluruoka maistui ja millainen oli opettaja: ankara, lujaluonteinen, kiltti vai ymmärtäväinen?

Vanha kansakoulu kuvattu mahdollisesti 1900-luvun puolivälissä.

Taustaa kirjasta Haminalax jakokunta no: 570; Haminalahden, Kaislastenlahden ja Rytlyn kylähistoria: ”1920-luvulla koulun keittiössä alettiin valmistaa ruokaa oppilaille. Aluksi keittoa jaettiin vain vähävaraisille oppilaille. Oppilaiden oli syksyisin kerättävä koulukeittolaan marjoja ja sieniiä. Koulun kasvimaasta saatiin juureksia. Ateriat olivat lusikkaruokia: puuroja, keittoja ja vellejä. Ennen ruokailua levitettiin pulpetille itse tehty vohvelikankainen ruokaliina. Ruokailu aloitettiin aina ruokarukouksella ja ruokailun aikana ei saanut jutella. Oppilaat joutuivat myös tiskaamaan vellikuppinsa.

Koululla asui vain opettaja, joten oppilasjärjestäjät joutuivat kantamaan veden kaivosta ja lämmityspuut liiteristä. Aamulla varhain oli kiirehdittävä koululle uuneja lämmittämään. Oppilaat joutuivat itse hoitamaan myös koululuokan siivouksen. Talvella oli tehtävä lumityöt, lakaistava lumet koulun rappusilta ja sytytettävä luokan öljylamput. Tekemistä riitti.

Opettaja Ida Pitkänen toimi Rytlyn koulun opettajana 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Hän avioitui Penkereen isännän Pekka Korhosen kanssa, mutta asui kuitenkin pääosin koululla. Opettaja Korhosta kutsuttiin kylällä ”Pippuir-Iitaksi”. Olikohan hän tulinen ja temperamenttinen opettaja?

4. Ajan kerrokset

3. Leikkikää perinneleikki näkkihippa. Näkki oli vedenhaltija, joka saattoi tempaista ihmisen joella tai järvellä vedenrajasta ja viedä valtakuntaansa. Erittäin ärhäkkä oli myllyn tai kosken näkki.

- Valitkaa joukosta näkkihippa lorulla. Hippi vartioi jotain koulun pihapuuta tai lipputankoa. Puun ympärille piirretään ympyrä, jonka läpimitta on n. 2-5 m. Näki ei saa astua rajojen ulkopuolelle. Toiset pelaajat koettavat varovasti koskettaa pihapuuta samalla välttämällä joutumasta näkin koskettamaksi. Se pelaajista, joka onnistuu koskettamaan puuta, vapautuu pelistä. Se jota näkki taas onnistuu koskettamaan, jää vuorostaan näkiksi. Jos kukaan pelaajista ei jää hipaksi, entinen näkki jatkaa vuoroaan.

4. Kuvittele, millaista oli elämä myllärin apupoikana 1940-luvun lopulla?

- Tunnetko myllyn kieltä? Mylläri pyytää sinua: ”Haeppas poika säkit rattailta ja kannan ne tuutille”. Mitä tekisit?
- Tunnetko mitä ovat: tammi, kuorimakone, jauhinkivi, tuutti, pölytorni, hihnaveto, valta-akseli, säätöventtiili, maakivi, elevaattori, vesipyörä tai hammasratas? Maistele sanoja ja käytä mielikuvitusta ennen kuin vastaat.

Myllyn jauhinkivet ja tuutit
(oik. kuorimakoneen tuutti ja elevaattori) 1950 -60- luvun aikaisessa asussa

4. Ajan kerrokset

Taustaa Erkki Korhosen haastattelusta (Minna Halonen haastatteli kesällä 2008 Rytkyn myllyllä).

”Kyllä oli rankkaa kantaa miehen painavia viljasäkkejä (70 - 90 kg) ja minä olin vasta 13 vuotta vanha! Ensin säkit nostettiin hevosrattailta ja kannettiin rappuja pitkin myllyn ylätasolle. Säkeistä kaadoin jyvät kuorimakoneen tuuttiin. Kuorimapöly imaistiin tuonne pölytorniin. Piti osata asentaa pölytorniin oikea veto ja kierrokset säätöventtiilistä, jotta kuoret ja pöly menivät ylös pölykaappiin. Kun vilja oli kuorittu, menin taas alakertaan ja laskin kuorimakoneen kartiosta puhtaat jyvät säkkeihin. Sen jälkeen kannoin säkit uudestaan ylätasolle. Nyt jyvät kaadettiin säkeistä jauhinkivien päällä olevaan tuuttiin. Tuuttiin oli osattava valuttaa oikea määrä jyviä pyöriville jauhinkiville. Myllärin kanssa oli vaihdettu viljalle sopivat kivet. Tarvittiin katsos erilaiset kivet eri viljalaaduille. Kiven karheus ja koko oli tärkeää. Kiviä oli kahta karheutta. Täällä oli kivet sellaisesta smirkeliraudasta, 900 mm kivet rihlauksella. Ennen vanhaan käytettiin oikein maakiviä. Ne jauhoivat hitaasti ja tuli aika karkeaa jauhoa.

Tämän lisäksi minun piti osata asentaa erilaisia vetoja myllyn hammasrataksille. Hihnavetojahan ne olivat. Aluksi oli vain pystyvetoja, sitten tuli vaak- ja kartiovetoja. Vesipyörän voima se hihnoja ja rataksia pyöritti. Vesivoimaa säädettiin tuolta jokisuulta, jossa oli ensimmäinen tammi, eli pato. Toinen tammi oli tässä myllylammella. Veden juoksun voimaa säädettiin tammien tasausluukuilla. Mitä kovempi juoksu saatiin, sitä voimakkaammin myllyn vesipyörä rataksia pyöritti. Minun aikana tässä oli jo vesiturbiini, ja tuosta lähimmästä tammesta vesi laskettiin painevesitorven kautta turbiinin rataksille. Torveen juoksuttamalla saatiin kovempi vedenpaine. Turbiiniaikana myllyllä oli jo sirkkelisahakin tuossa joen toisella puolella. Niin se mylly antoi voimaa myös sahan tarpeisiin. Kisälliksi asti minä opiskelin myllärin työtä, vain mestarin paperit jäivät suorittamatta. Tuo säkkien kantaminen myllyllä helpottui, kun tänne saatiin myöhemmin elevaattori (hissi), joka siirsi kuoritut jyvät ränniin ja siitä suoraan jauhinkivien ylle tuuttiin. Semmoista mekaniikkaa sitä piti myllärin osata ja paljon piti olla voimia käsissä.”

Kuvassa Rytkyn myllylle tuodaan viljaa Kaislastenlahdesta; vastassa mylläri Juho Räsänen.
Kuva vuosilta 1943 -44 kirjasta Haminalax jakokunta no:570.
Haminalahden, Kaislastenlahden ja Rytkyn kylähistoria.

4. Ajan kerrokset

4.2 TUNNISTA MUUTOKSET

HISTORIAN, ÄIDINKIELEN JA ARKKITEHTUURIN TEHTÄVÄ

1. Kirjoita ja kerro, miten koulun tai myllyn ympäristö on muuttunut 1900-luvulla ja miten muutokset näkyvät?
 - Miten rakennukset ovat kestäneet aikaa ja ihmisten toimia? Ovatko ne säilyneet hyvin alkuperäisen kaltaisina?
 - Onko muutos ollut kehitystä ympäristön parhaaksi? Apuna voit käyttää vanhoja valokuvia, historiakirjoja ja verkkosivuja taustatiedon hankinnassa.

Penkereen koulun takasivu
vuodelta 1983

Koulun takasivu
vuonna 2008

Rytlyn seurantalons etusivu
vuonna 1983

Seurantalons etusivu
vuonna 2008

Rytlyn mylly
1940-luvun puolivälissä

Mylly vuonna 2008.
Katso myös aiempi kuva myllystä.

MV- valokuvat Kuopion kulttuurihistoriallinen museo Kari Jämsén; kirjasta Haminalax jakokunta no:570; Haminalahden, Kaislastenlahden ja Rytlyn kylähistoria.

5. Arkkitehtoninen tila

Tässä osiossa tarkastellaan ja tallennetaan tiloja rakennuksissa ja pihapiirissä sekä ihmisten tilakokemuksia. Pohtikaa, miten rakennettu tila puhuu tai kertoo? Mitä voi olla tilan kieli? Arkkitehtoniseen tilaan vaikuttavat tekijät: muoto, ulottuvuudet (pituus, leveys, korkeus), rytmi, viiva, liike, pisteet, valo, varjo, pinta, syvyys, väri, äänet, materiaalit ja rakennustekniikka sekä aika ja muistot. Yhdessä nämä vaikuttavat arkkitehtuurin ”tyyliin” ja ihmisten tilakokemukseen. Ne ovat rakennusten kieltä. Tyyli kertoo rakennuksen ominaispiirteistä.

5.1 LUE JA TALLENNA YMPÄRISTÖÄSI

KUVATAITEEN TEHTÄVÄ

1. Piirrä asemapiirros esim. koulun pihapiiristä.
 - Merkitse asemapiirroksen: tontin rajat, rakennusten paikka, polut, pihatiet, portit, leikkitelineet, liikuntapaikat, aidat, puukujat, yksittäispuut ja viheristutukset.
 - Arvioi piirroksen avulla: pihan toimintoja (autoliikenne, virkistäytyminen, liikunta, varastointi jne.), rakennusten sijoittelua ja kokoa (asemakaavaa), pihasuunnittelua, mittakaavaa, kulkuyhteyksiä ja -tapoja.
2. Valokuvatkaa tai piirtäkää
 - laajakulmakuva koulun pihapiiristä
 - puolilähikuva rakennuksesta
 - lähikuva yksityiskohdasta esim. pääovesta.
 - Käyttäkää apuna kuva-alan rajainta (kehys), jonka voi askarrella pahvista. Katsomalla pahvikehyksen läpi ja siirtämällä sitä voitte ”zoomata”.
3. Kiinnittäkää huomiota mittasuhteisiin ja sommitteluun. Vinkki: arkkitehtonisia elementtejä löydät, kun katsot havainnekuvaa kappaleessa 5.2.
 - Piirtäkää koulurakennuksen pääjulkisivu tai rakennuksen pääty vapaalla kädellä.
 - Millaisia muotoja ja viivojen rytmii löydätte koulun sisä- ja ulkotiloista?

5. Arkkitehtoninen tila

MATEMATIIKAN TEHTÄVÄ

1. Etsikää koulun pihapiiristä tai koulurakennuksesta mieluisin tila (huone, käytävä, portaikko, piilo, leikkipaikka jne.)

- Mitatkaa valitsemanne tila kehon mitalla: käyttäen jalkaa, askelmittaa, käsivarsia tai omaa pituutta. Mitatkaa valitsemanne tilan pituus, leveys ja korkeus.
- Lopuksi mitatkaa kehon osa käyttäen cm yksikköä. Ilmoittakaa tilan tarkat mitat cm ja m yksiköin.

2. Millaisia geometrisia perusmuotoja löydät seurantalons ja koulun piharakennuksista: pohjasta (perustukset ylhäältä katsottuna), sivuista, päädyistä, aukoista (ikkunat ja ovet) ja kattomuodoista. Käyttäkää apuna valokuvia tai käykää piirtämässä paikan päällä.

- Piirrä kattolapteen perusmuoto viivainta käyttäen. Arvioi lappeen sivumitat (metreinä). laskekaa lappeen pinta-ala.

PIHARAKENNUKSET OVAT KATOAVAA JA
TURHAAN VÄHEKSYTTYÄ RAKENNUSPERINNETTÄ.
NE OVAT PIENIMUOTOISIA, MUTTA MONI-ILMEISIÄ.

Seurantalons piharakennuksessa on aumakatto (4 lapetta) ja solassa kaariaukot. Koulun piharakennuksessa on jatkettu kattolape välinesuojana ja vuoraus on vaakapanelista. Myllyn piharakennuksessa on vuoraus pystyrimasta. Huomaa rakennusten erilaiset ovet ja ikkunat. tutkikaa niiden materiaaleja ja rakennustapaa.

5. Arkkitehtoninen tila

ÄIDINKIELEN TEHTÄVÄ

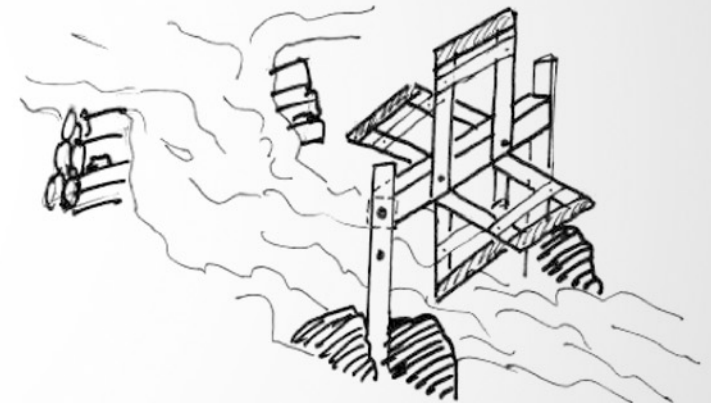
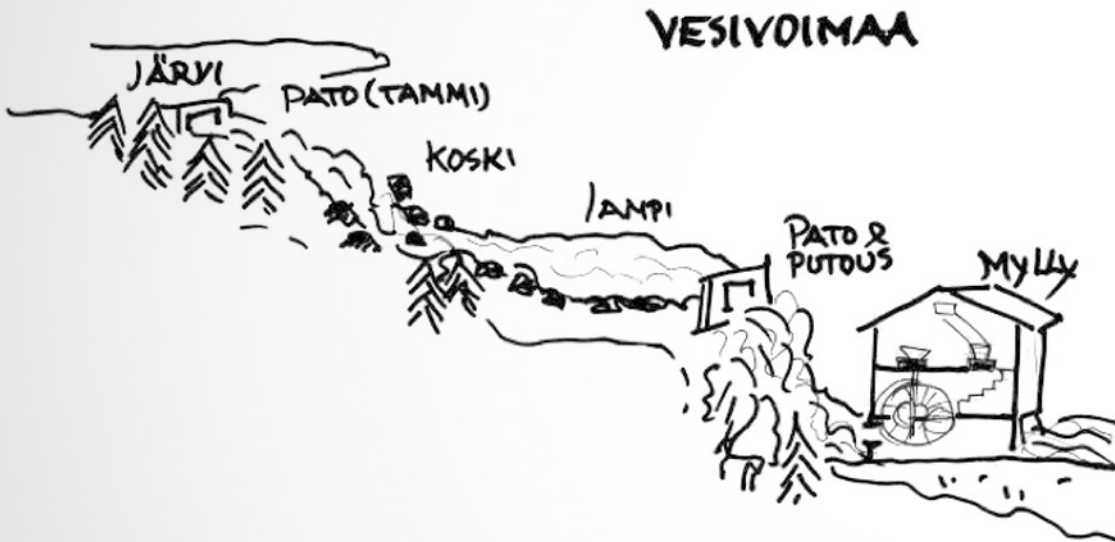
1. Vaikuta mylly-ympäristön hoitoon ja kirjoita lehtikirjoitus:
 - Mitä arvokkaita ominaispiirteitä löydät myllyarkkitehtuurista?
 - Suunnittele, miten myllyn ominaispiirteet säilytetään, eli miten myllyä tulisi korjata ja hoitaa? Miten myllyn ympäristöä (puut, pensaat, polut) voi parantaa, siistiä ja avata näkymiä?
 - Ovatko myllyn kaltaiset ympäristöt kaikille yhteisiä tiloja? Miten yhteisiä tiloja tulee käyttää?

KUVATAIDE JA ARKKITEHTUURI

1. Kuvaile, kerro ja piirrä sarjakuvana sinulle tuttu ”oma huone”
 - Mitä huoneessa tapahtuu ja mitä tunnet tilassa? Millainen on huone valossa tai pimeän aikaan? Korosta valoja ja varjoja.

2. Perustakaa työpaja ja rakentakaa mylly-ympäristö tai vesipyörän pienoismalli. Miettikää pienoismalliin sopiva mittakaava 1:5 tai 1:10 tai pienempi.

- Kuvitelkaa mylly-ympäristö: järvi, joki, koski, padot, patolampi, mylly, myllytupa ja sen pihapiiri. Myllyarkkitehtuurin pääelementtejä ovat: korkea kivijalka, veden juoksutus: rännit ja tasausluukut, rungon kuutiomuoto, vesipyörä, sisätilan eri kerrokset ja tasot sekä erilaiset hammasrataskoneistot.
- Tehkää pienoismalli ulos koulun pihalle tai luokkaan pahvialustalle. Käyttäkää esim. luonnonmateriaaleja: oksia, kiviä, ruokoa, sammalta, hiekkaa ja tarvittaessa naruja sekä puuliimaa (kuumaliimaa).
- Tutkikaa ja testatkaa rakenteita, niiden toimivuutta ja kestävyyttä sekä myllymaiseman esteettisyyttä. Miten mylly ja maisema sopivat yhteen?

5. Arkkitehtoninen tila

5.2 TEHTÄVÄ RAKENNUSTUTKIJANA

1. Valitkaa tutkimuskohteeksi jokin kulttuuripolulla oleva mieluinen kohde, koulu tai perinnerakennus.

- Ottakaa mukaan piirustuspaperia, kyniä, mittanauhoja ja kamera. Voitte jakautua ryhmiin, joissa on: valokuvaajia, mittaajia ja piirtäjiä.
- Tallentakaa valitsemanne rakennuskohde, pihapiiri ja arkkitehtoniset elementit. Käyttäkää apuna havainnekuvaa, joka auttaa muistamaan rakennusten ominaispiirteet ja mihin tulee kiinnittää huomiota. Kuvaan (Liite1) ja sen taakse voi tehdä myös muistiinpanoja.

6. Materiaalimaailma

Pohtikaa, miten rakennusmateriaalit voi tunnistaa? Mitkä materiaalit ovat kestäviä, ekologisia ja kierrätettäviä? Millaiset materiaalit näyttävät kauniilta?

Kun puhutaan kauniista tai rumasta ympäristöstä, käytetään kuvailua, tulkintaa ja arvottamista.

6.1 HUOMAA YKSITYIS-KOHDAT JA ESTEETTISYYS

HISTORIAN TEHTÄVÄ

1. Miten historia, ajan kuluminen ja jatkuvuus näkyvät rakennusmateriaaleissa (värimuutokset, korroosioerrokset, kolhut, korjaukset jne.)? Mitä on ns. ajan patina?

ARKKITEHTUURIN TEHTÄVÄ

2. Katso rakennuksen kivijalkaa, runkoa, vuorausta, piippua, katetta, materiaalin pintaa ja pinnan rakennetta sekä värejä.

- Tunnistatko uusia ja vanhoja materiaaleja?
- Millaisia yksityiskohtia näet rakenteiden ja rakennusmateriaalien ominaisuuksissa?
- Mitä rakennusmateriaaleja löydät perinnerakennuksista?

KUVATAITEEN TEHTÄVÄ

3. Piirrä kaunis ja esteettinen rakennus tai sen yksityiskohta. Pohdi:
- Onko esteettinen miellyttävää, kaunista, kestävää vai aitoa?
 - Voiko epämiellyttävä rakennus tai tilakokemus olla kaunis?
 - Onko ”kauneus katsojan silmissä”?
 - Voiko kauneutta oppia erottamaan ja lukemaan rakennuksissa?

MATEMATIIKAN JA TIETOJEN KÄSITTELYN TEHTÄVÄ

4. Tee taulukko, jonka avulla voit tallentaa ja vertailla eri kohteiden rakennusmateriaaleja.

MATERIAALI JA VÄRI

väri			
kate			
julkisivu			
runko			
kivijalka			
	Koulu (1954)	seurantalo (1932)	mylly (1860-luku)

Yleisimmät materiaalit ovat: luonnonkivi, lohkokivi, betoni, tiili, betonielementti, lauta, hirsi, paneli, rappaus, kivilevy, päre, huopa, pelti, tiili.

7. Tee kohde tutuksi

Tässä osiossa on tarkoitus koota yhteen valitsemanne kohteen tutkimustieto ja jakaa tietoa kulttuuriympäristöstä asukkaille, koulun oppilaille ja ympäristön suunnittelijoille.

7.1 ARVOSTA YMPÄRISTÖÄSI

ÄIDINKIELI JA KUVATAIDE

1. Pohtikaa miksi ympäristön hoitaminen ja tutkiminen on tärkeää? Millaiset kohteet ovat arvokkaita kylän asukkaille ja erityisesti lapsille sekä nuorille?

- Tehkää lähialueen arvokkaista kohteista julkaistavaksi oma suojelulistanne. Valokuvatkaa kohteet, nimetkää ne, kirjoittakaa niiden suojeluperuste.
- Mitä mielestänne tarkoittaa seuraava lainaus:

”Sillä jyvänenkin tietoa omasta rakkaasta kotiseudustamme on enemmän kuin kokonainen kultamurikka turhuuden markkinoilta bankittua tyhjäänpäiväistä viisautta”.

(Aapeli, Siunattu Hulluus).

YHDESSÄ TUTKITUISTA KOHTEISTA TULEE KAIKILLE LÄHEISIÄ PAIKKOJA!

2. Tee suunnitelma (pohjana asemapiirros) koulun pihasta leikki- ja virkistyspaikkana. Piirrä ja käytä erilaisia kuvia apuna kollaasi- ja sekatekniikan tapaan.

Tee kuvat: a. koulun piha ennen; b. koulun piha nyt; c. koulun piha tulevaisuudessa.

Aseta kuvat vierekkäin ja vertaa niitä. Voit haastatella vanhempiasi ja kysyä pihan vanhoista leikkipaikoista, puista, nurmialueista, poluista jne.

7.2 VALMISTA KOKONAISELÄMYS

1. Kootkaa tutkimusaineisto kulttuuripolun tehtävistä tai ”tehtävä rakennustutkijana” aineistosta. Kootkaa näyttely esim. ympäristölaatikoihin, jotka voidaan kuljettaa helposti esille ja esiteltäviksi. Pohjustakaa piirustukset, kirjoitukset ja valokuvat ensin kartongille. Laatikot voidaan jakaa seuraavasti: 1. Kulttuuripolun karttakuvat ja historiatiedot (kirjoitukset tai haastattelut), 2. pihapiiriä esittelevät piirroksot ja valokuvat (asemapiirros) ja 3. rakennuspiirustukset. Rakennuspiirustusten laatikon voit jakaa osiin välilehdillä: ulkoasu (julkisivupiirustukset), sisäasu (pohjapiirustukset) ja yksityiskohdat (koristeet ja rakennusmateriaalit).

2. Valmistakaa kulttuuripolun tutkimusaineistosta tarinateatteri iltamiin koululle tai seurantalolle. Iltamilla voitte kerätä rahaa luokkaretkelle. Esittäkää draaman keinoin millaisia muutoksia olette havainneet esim. kouluympäristössä. Voitte kutsua paikalle rooleihin eri vuosikymmeniltä: arkkitehdin, koulun entiset opettajat ja oppilaat, keittäjän tai talonmiehen. Kun opettaja 1920-luvulta putkahtaa aikamatkalle nykyiseen kouluun, voitte haastatella häntä: mitä muutoksia hän ympäristössä näkee ja miten hän kokee muutokset? Järjestäkää mielenkiinnon mukaan myös kuorolaulua, runonlausuntaa, voimisteluesitys ja tanssia musiikilla sekä tarjottavaa yleisölle.

3. Piirtäkää ryhmätöinä arvokartta käsin tai tietokoneella. Kartalla esitetään yhteenvedona koulun rakennusten sijainti ja pihapiiriin arvokkaat ominaispiirteet erilaisin merkein kuvattuna. Ominaispiirteitä voitte kuvata esim. merkein ja selityksin: arvokas puu tai puurivi, merkittävä näkymä, säilytettävä rakennus, arvokas piha osa, tärkeä leikki- tai liikuntapaikka, liikenteen solmukohta ja maiseman maamerkki (huomiokohde).

- Käyttäkää eri värejä merkkeihin.
- Keksikää sopivat merkki-symbolit.
- Laittakaa piirustuksen alakulmaan merkkien selitys.

Kirjallisuus ja lähteet

Haminalax jakokunta no 570, 2002. Haminalahden, Kaislastenlahden, Rytken kylähistoria. Pieksämäki.

Kotikylämme Hirvilahti, 2005. Pieksämäki.

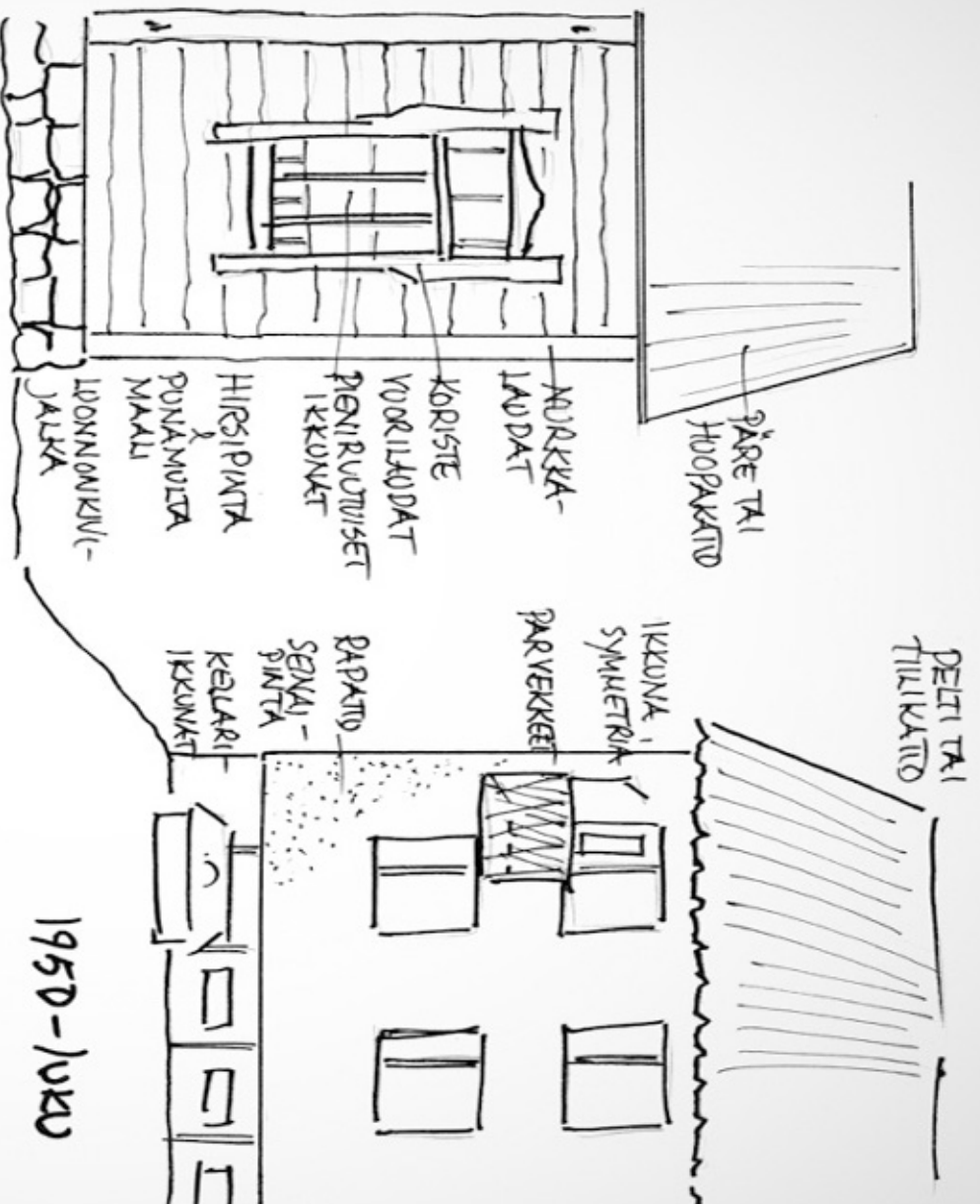
Kuopion kulttuuriympäristö – strategia ja hoito-ohjeet 2008.

Kähkönen Esko, 1968. Eräsijoista nykyiseksi Vehmersalmeksi.

Markkinoilta markettiin julkaisu 2002. Euroopan rakennusperintöpäivät 2002.

Rieki Helena, 2005. Kuopion kaupungin rakennushistoria. Kuopio.

Simojoki Aili, 1985. Missä laevat huuteloo. Pieksämäki

KUVAILE ARVOKKAAT OMINAISPIIRTEET

RAKENNUKSESSA,

PIHAPIIRISSÄ,